

**YABANCI UYRUKLU ASİSTAN HEKİMLER
ÜCRETTEN VE HERTÜRLÜ SOSYAL HAK VE GÜVENCEDEN YOKSUN
“UCUZ İŞGÜCÜ” OLARAK HİZMET SUNUYOR!**

Bilindiği gibi Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan/yabancı uyruklu asistanlar, herhangi bir ücret almaksızın, keza her türlü sosyal hak ve güvenceden uzak şekilde çalıştırılıyor.

Dayanak düzenleme 19.06.2002 tarihli Tıpta Uzmanlık Tüzüğü'nün 19. maddesinde yer almaktaydı.

*“f) Asistanlık süresince kendilerine burs verileceğini veya Türkiye'deki giderlerinin karşılanacağını belirten bir belge vermeleri,
g) 15 inci maddede öngörülen sınavda başarılı olmaları, koşulları ile **aylıksız olarak** asistanlığa kabul edilirler.”*

Bu Tüzüğü yürürlükten kaldıran, 18.07.2009 tarihli Tıpta ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği'nin 19. maddesinde de “Yabancı uyrukluların uzmanlık eğitimi” düzenlenmiş durumda. Aralarında “Uzmanlık eğitimi süresince kendilerine burs verileceğini veya Türkiye'deki giderlerinin karşılanacağını belirten bir belgenin sunulması, kaydıyla uzmanlık eğitimine kabul edilir.” ibaresinin yer aldığı bir dizi koşulun yanı sıra,

“MADDE 19 – (4) Türkiye’de yabancı uyruklu olarak uzmanlık eğitimi görmekte iken Türk uyruğuna geçenler kadrosuz ve aylıksız olarak uzmanlık eğitimine devam eder.”

düzenlemesi de yer alıyor. Görüldüğü gibi değil vatandaş olmayana/yabancı uyruklu hekimlere, sonrasında vatandaş olanlara dahi reva görülen “kadrosuz ve aylıksız” çalışmadır. Bir başka deyişle, bu düzenlemeyle vatandaşlığa geçerek bir dizi sosyal hakka sahip olmanın “yolu” da kapatılmıştır.

Oysa Yönetmeliğin 14. maddesinde uzmanlık öğrencisi/asistan; “kurumlarındaki kadro unvanı ne olursa olsun, tıpta ve diş hekimliğinde uzmanlık ana veya yan dallarından birinde uzman olarak yetiştirilmek amacıyla, bu Yönetmelik ve ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde eğitim ve öğrenim gören, araştırma ve uygulama yapan tabip veya diş hekimi” olarak tanımlanıyor.

Yönetmeliğin 26. maddesinde ise uzmanlık öğrencisinin, eğitim sorumlusunun gözetim ve denetiminde araştırma ve eğitim çalışmalarında ve sağlık hizmeti sunumunda görev alacağı, deontolojik ve etik kurallara uyacağı belirtiliyor.

Nitekim yabancı uyruklu asistan hekimler **de**; hem uzmanlık eğitimi görüyor, hem sağlık hizmeti sunumuna katılıyor, hem de nöbet yükünü göğüsleyerek, sağlık hizmetinin ağır işçiliğini yapıyor. Üstelik (vatandaş olsun olmasın) asistan hekimlerin büyük bölümü, triyaj nöbeti, acil nöbeti gibi eğitimin uygulamasından olmayan işlerde görevlendiriliyor.

Bir başka ifadeyle, yabancı uyruklu asistan hekimler de; çalıştığı sağlık kuruluşunun döner sermaye işletmesine katkıda bulunuyor.

Vatandaş olan-olmayan asistanlar arasında; kesintisiz ve çok yoğun çalışma, uzmanlık eğitiminde yaşanan yetersizlikler, aksaklıklar, hasta ve hasta yakınlarının şiddetine maruz kalma, nöbet ertesi dinlenme hakkını kullanmama... hususlarında

da tam bir eşitlik var!!!!

Ancak mesele ücrete gelince; asistandan beklenti, hizmet sunumu ve çalışma koşullarında görülen “eşitlik” bozulmaktadır. Çünkü bu hizmetlerinin karşılığı **ödenmemektedir.**

Belki de bu nedenle, Yönetmeliğin 19. maddesinde değişiklik yapılmış ve ne aylık ücreti, ne herhangi bir sosyal hak ve güvencesi olmayan yani “ucuz iş gücü” olan yabancı asistanlar için ayrılacak kontenjan arttırılmış ve uzmanlık öğrenciliği kadrolarının %10’una kadar ilave kontenjan ayrılması mümkün hale gelmiştir!!!

I-AYLIK/ÜCRET SORUNU

Bu sorunlar uzun süredir yabancı uyruklu asistan hekimler tarafından dile getirilmekte ve çözüm aranmaktadır. Şimdiye kadar gelinen nokta şöyledir;

Sağlık Bakanlığı tarafından 21.04.2005 yılında, 209 sayılı Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Kurumları ile Esenlendirme (Rehabilitasyon) Tesislerine Verilecek Döner Sermaye Hakkında Kanun’un 3. Maddesine bir ek yapılmıştır. Buna göre;

*“Bakanlık...döner sermaye gelirlerinden karşılanmak üzere döner sermaye işletmelerine,
1) Eğitim hastanelerinde uzmanlık eğitimi yapmakta olan yabancı uyruklu asistanlara 500 YTL’ye kadar ödeme yapılması...hususlarında yetki vermeye mezundur.”*

Bu değişikliğin ardından aynı içerikteki 2005/105 sayılı Genelge yayınlanmıştır.

Bu değişiklikle birlikte Sağlık Bakanlığı’na bağlı eğitim ve araştırma hastanelerinde uzmanlık eğitimi gören yabancı uyruklu asistan hekimlere ayda 500-TL ödenmeye başlanmıştır. Kesilen verginin ardından asistanların eline 420-TL geçmektedir. Üstelik aradan geçen 7 yıl içinde 500-TL’lik ödemede herhangi bir artış da yapılmamıştır.

Sağlık Bakanlığı bu düzenlemeyi, tıpta uzmanlık mevzuatında değil, döner sermaye mevzuatında yapmayı tercih ettiği için, söz konusu 500-TL maalesef, sadece Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık kuruluşlarında yürürlüktedir. Yani **Üniversite hastaneleri için bir düzenleme söz konusu değildir.**

Buna rağmen kimi üniversite hastanelerinde cüz’i de olsa ödeme yapıldığı bilinmektedir.

II- SAĞLIK HAKKINDAN “YARARLANMA”

Yabancı uyruklu asistan hekimlerin sağlık hizmetlerinden yararlanmalarının koşulları ise, 5510 sayılı Kanun’un 60. Maddesinde, 13.02.2011 tarihinde yapılan değişiklikle düzenlendi.

“Genel sağlık sigortalısı sayılanlar” başlıklı 60. maddeye eklenen paragrafta ikili bir ayırım söz konusu:

- Kamu idareleri, kanunla kurulan kurum ve kuruluşlar, kamu yararına faaliyet gösteren dernekler ile vergi muafiyeti tanınan vakıflar tarafından tam

burs sağlanan ve YÖK tarafından ayrılan kontenjanlarda yükseköğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin sağlık giderleri, üniversitelerin bütçelerine konulacak ödenekten karşılanıyor.

- Bu statüde olmayan yabancı uyruklu öğrenciler ise genel sağlık sigortalısı kabul ediliyor ve maddede sayılan şekilde prim ödemekle yükümlü kınıyor.

Maddede yer alan “yükseköğrenimlerinin devam ettiği sürelerle sınırlı olarak birinci fıkranın (d) bendindeki¹ ve 52. maddenin² ikinci fıkrasının ikinci cümlesindeki şartlar aranmaksızın” ibaresi ile yükseköğrenim gören yabancı öğrencilerin, diğer yabancı ülke vatandaşlarından ayrı tutuldukları, öğrenciler için bir “istisna” getirildiği belirtilmiş oluyor.

Çünkü (aktardığımız ikili ayrımın ikinci kategorisindeki) yükseköğrenim gören yabancı öğrenciler, başkaca bir koşul olmaksızın her durumda genel sağlık sigortalısı kabul ediliyor ve belirtilen primi ödedikleri takdirde sağlık hizmetinden yararlanabiliyor.

Tabii herhangi bir gelirden yoksunken, en iyimser olasılıkla (Sağlık Bakanlığı bünyesinde çalışanlar) 420-TL alıyorken, bu primi nasıl ödeyecekleri sorusu cevapsız durumda...

1- GSS NE ZAMAN BAŞLIYOR, BİLDİRİM VE TESCİL KİM TARAFINDAN YAPILIYOR?

Yukarıda açıklandığı gibi 13.02.2011 tarih ve 6111 sayılı Kanun’un 34. maddesi ile 5510 sayılı Kanun’un 60. maddesinde, 35. maddesiyle ise 5510 sayılı Kanun’un 61. maddesinde değişiklik yapıldı.

“Genel sağlık sigortalılığının başlangıcı, bildirimi ve tescili” başlıklı 61. maddeye eklenen fıkra göre, yabancı öğrenci yükseköğrenime başladığında genel sağlık sigortalısı sayılıyor, öğrenim devam ettiği sürece sigortalılık da devam ediyor. **Üniversitenin**, öğrenimin başlamasını takiben bir ay içinde SGK’ya giriş bildirgesiyle bildirim yapması gerekiyor.

2-PRİM MİKTARI NASIL HESAPLANIYOR?

60. maddede yükseköğrenim gören yabancı öğrencinin, “82. maddeye göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt sınırının üçte birinin 30 günlük tutarı üzerinden genel sağlık sigortası primi ödemesi” gerekiyor.

“Günlük kazanç sınırları” başlıklı 82. madde şöyle;

“(Değişik birinci fıkra: 13/2/2011-6111/39 md.) Bu Kanun gereğince alınacak prim ve verilecek ödeneklerin hesabına esas tutulan günlük kazancın alt sınırı, sigortalıların yaşlarına uygun asgarî ücretin otuzda biri, üst sınırı ise 16 yaşından büyük sigortalıların günlük kazanç alt sınırının 6,5 katıdır. ...”

Buna göre örneğin 2012 yılının ikinci altı aylık döneminde 16 yaşından büyük çalışanların asgarî ücreti brüt 940,50-TL.

¹ 1. fıkranın (d) bendinde, genel sağlık sigortasından faydalanmak için “mütekabiliyet esasının da dikkate alınacağı” belirtiliyor. Yani o yabancı ülkenin de aynı hakkı TC vatandaşlarına tanımış olmasının (hakkın karşılıklı olmasının) dikkate alınacağı düzenleniyor.

² 52. maddenin 2. fıkrasının 2. cümlesinde ise Türkiye’de yerleşik olma halinin bir yılı doldurmaması halinde yabancı ülke vatandaşının genel sağlık sigortalısı sayılmayacağı ve kendisinden sigorta primi alınmayacağı düzenleniyor.

82. ve 60. maddeler birlikte ele alındığında, **asgari ücretin üçte biri üzerinden prim hesaplandığı görülmüyor.** 01.07.2012 ile 31.12.2012 tarihleri arasında ödenecek genel sağlık sigortası prim tutarı, aylık geliri asgari ücretin üçte birinden asgari ücrete kadar olduğu tespit edilenler için şöyle hesaplanıyor:

$$940,50\text{-TL}/3 = 313,50\text{-TL} \times \%12 = 37,62\text{-TL}$$

Kısacası, **sağlık hizmetinden faydalanabilmek için 37,62-TL'nin genel sağlık sigortası primi olarak ödenmesi** gerekiyor.

3-PRİMİN NE ZAMAN ÖDENMESİ GEREKİYOR?

5510 sayılı Kanun'un "Sağlık hizmetlerinden yararlanma şartları" başlıklı 67. maddesine (d) fıkrası eklendi. Buna göre;

"d) (Ek: 13/2/2011-6111/36 md.) 60 ıncı maddenin yedinci fıkrasına göre genel sağlık sigortalısı sayılanlar, (c) bendinde sayılan şartlarla birlikte, bir öğretim dönemine ilişkin genel sağlık sigortası primlerinin tamamını öğrenim gördükleri üniversitenin öğrenim dönemi başından itibaren bir ay içinde ödemeleri, şarttır."

(d) bendinde atıf yapılan (c) bendinde ise genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sağlık hizmeti sunucusuna başvurduğu tarihte prim ve prime ilişkin her türlü borcunun bulunmaması şartından söz ediliyor.

Görüldüğü gibi yükseköğrenim gören yabancı öğrencinin, **öğrenim döneminin başından itibaren bir ay içinde, öğrenim dönemine ait primlerin tamamını ödemesi zorunluluğu getirilmiş.** Aksi halde yabancı öğrencinin sağlık hizmetinden yararlanabilmesi mümkün değil!

4-SGK TARAFINDAN FİNANSMANI SAĞLANMAYAN SAĞLIK HİZMETLERİ NELER?

5510 sayılı Kanun'un 64. maddesine göre; "kurumca finansmanı sağlanmayacak sağlık hizmetleri" şunlardır:

"a) Vücut bütünlüğünü sağlamak amacıyla yapılan ve iş kazası ile meslek hastalığına, kazaya, hastalıklara veya konjenital nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan durumlarda yapılacak sağlık hizmetleri dışında estetik amaçlı yapılan her türlü sağlık hizmeti ile estetik amaçlı ortodontik diş tedavileri.

b) Sağlık Bakanlığınca izin veya ruhsat verilmeyen sağlık hizmetleri ile Sağlık Bakanlığınca tıbben sağlık hizmeti olduğu kabul edilmeyen sağlık hizmetleri.

c) (Ek: 17/4/2008-5754/41 md.) Yabancı ülke vatandaşlarının; genel sağlık sigortalısı veya genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi sayıldığı tarihten önce mevcut olan kronik hastalıkları,

d) (Ek: 17/1/2012-6270/7 md.) 63 üncü maddeye göre yöntem, tür, miktar ve kullanım sürelerinin belirlenmesi sonucunda Kurumca finansmanı sağlanacak sağlık hizmetlerinin kapsamı dışında bırakılan sağlık hizmetleri.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar Sağlık Bakanlığının uygun görüşü alınarak, Kurumca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir."

Görüldüğü gibi 64. maddenin (c) fıkrası yabancı ülke vatandaşlarına yöneliktir. Buna göre **yabancı ülke vatandaşının, genel sağlık sigortalısı olduğu tarihten önce mevcut olan kronik hastalıklarının tedavisi kapsam dışında bırakılmıştır!**

Bu maddenin, yükseköğrenim gören yabancı öğrenciler için uygulanması da mümkündür.

III- SOSYAL HAKLAR VE GÜVENCELER

Anlaşılabacağı üzere yabancı uyruklu/vatandaş olmayan asistanlar, Sosyal Güvenlik ve Genel Sağlık Sigortasını düzenleyen 5510 sayılı Kanun'un, sadece Genel Sağlık Sigortası (GSS) bölümünden ve ancak aktardığımız koşullarda yararlanmaktadır.

Ancak herhangi bir sosyal güvenlik şemsiyesi altında değillerdir. Keza diğer sosyal haklardan da yoksun durumdadırlar.

IV- SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Vatandaş olmayan/yabancı uyruklu asistan hekimlerin, aynı şartlarda görev yaptıkları, aynı emek ve mesaiyi verdikleri diğer (TC vatandaşı olan) asistan hekimlerden farklı bir muameleye maruz kalmalarının önlenmesi ve mevcut durumun değişmesi için öncelikle anlayış değişikliğine ihtiyaç bulunmaktadır.

1- Ancak bu koşulda Sağlık Bakanlığı ve Üniversite hastanelerinde görev yapan vatandaş olmayan asistanların ücret başta olmak üzere sosyal haklarına kavuşması ve Tıpta ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği'nin 19. maddesinde yer alan *"kadrosuz ve aylıksız olarak çalışma"* ibaresinin kaldırılması mümkün olur.

2- Sağlık güvencesi yönünden ise;

a- Öncelikle; yabancı uyruklu öğrencilerin, zaten yüksek miktarda harç ödeyerek öğrenime başladıkları ve öğrenci oldukları için gelir elde etme imkanlarının bulunmadığı (asistanların çalışması zaten yasak) dikkate alınmalı, öğrenciler arasında herhangi bir ayırım yapılmaksızın yükseköğrenim süresince sağlık giderlerinin öğrenim gördükleri kurum bütçesinden karşılanması için düzenleme yapılmalıdır.

b- Mevcut durumda, yabancı uyruklu öğrenciler için saptanan prim miktarı ve ödeme usulü de bu düzenlemenin getirilme amacıyla bağdaşmayacak derecede külfetlidir. Bir öğrencinin, sağlık hizmetinden yararlanabilmek için bir kerede bu maliyeti karşılayabilmesi mümkün değildir.

Bu nedenle yabancı uyruklu öğrencilerin primlerinin yükseköğrenim görülen kurum bütçesinden karşılanması için düzenleme yapılmalı ve mevcut kronik hastalıkların kapsam dışında tutulmasına ilişkin düzenleme kaldırılmalıdır.

c- Buraya kadar açıklananlar, yükseköğrenim gören tüm yabancı öğrenciler için geçerli olabilecek taleplerdir.

Ancak asistan ve intörn hekimlerin hukuki statüleri yönünden ayrıca belirtelim ki; yabancı uyruklu diğer öğrencilerden farklı olarak asistan hekimler, yalnızca yükseköğrenim görmemekte, aynı zamanda hizmet üretmekte ve fiilen çalışmaktadır. Buna karşılık bizzat ürettikleri sağlık hizmetinden faydalanabilmek için yüksek miktarl ı sigorta primini toplu olarak ödemeleri zorunlu kılınmaktadır.

Aynı durum intörn hekimler için de geçerlidir. Tıp fakültelerinin 6. sınıf öğrencileri de *"uygulama çalışmaları"* adı altında, sağlık hizmeti sunumunda görevlendirilmektedir.

Sıraladığımız/özetlediğimiz bu durumların, haksız ve adaletsiz olduğu ortada. 28.12.2012

**İstanbul Tabip Odası
Hukuk Bürosu**

